

ADVERBIAALIT — SEMANTIIKAN PIRUNNYRKKI

—
TUOMAS HUUMO

VÄITÖKSENALKAJAISESITELMÄ
TURUN YLIOPISTOSSA
15. MAALISKUUTA 1997

Juhlamerkissään Paavo Nurmi juoksee Pariisin kisoissa oli otsikko Helsingin Sanomien postimerkkeilypalstalla joitakin viikkoja sitten. Otsikossa tiivistyy monta sellaista ilmiötä ja ongelmaa, joita nyt tarkastettavaksi tuleva väitöskirjatyöni käsittelee. Siinä kaksi paikallissijaista adverbialia kytkeytyy samaan predikaatioon ja määrittää kumpikin kuvatun tilanteen näyttämöä. Ensimmäinen esittelee hallitsevan näyttämön (*juhlamerkki*), jonka osaksi jälkimmäinen näyttämö (*Pariisin kisat*) ja itse lauseytimen kuvaama tilanne (*Paavo Nurmi juoksee*) hahmottuvat. Sekä Pariisin kisat että Nurmi ovat siis osa postimerkissä esiintyvää kuvaa.

Otsikko houkuttelee pohtimaan, mitä nämä *juhlamerkki*, *Paavo Nurmi* ja *Pariisin kisat* oikeastaan ovat. Viittaako *juhlamerkki* konkreettisesti postimerkkiin (samassa mielessä kuin lauseessa *Juhlamerkissä on tahrta*) vai abstraktisempaan tilaan, *juhlamerkissä* esiintyvän kuvan luomaan maailmaan? Entä mihin nimi *Paavo Nurmi* oikeastaan viittaa — »todelliseen» Paavo Nurmeenkö vai postimerkin kuvassa esiin-

tyvään representaatioon? Asia ei suinkaan ole samantekevä, sillä nämä vastaparit voivat poiketa toisistaan ratkaisevasti. Voidaanhan esimerkiksi sanoa: *Juhlamerkissään Paavo Nurmi ei ole lainkaan itsensä näköinen*. Mutta jos nimi *Paavo Nurmi* viittaa postimerkin kuvaan, niin mihin sitten viittaa alkuadverbialiin *juhlamerkissään* kytkeytynyt possessiivisuffiksi, jonka pitäisi olla koreferentiaalinen subjektin kanssa? Eikö sen referenttinä ole sittenkin »todellinen» Paavo Nurmi, jonka kunniaksi koko merkki on tehty? Onko se siis sittenkään samaviitteinen subjektin kanssa?

Tämä *Paavo Nurmi* -esimerkin semanttisten suhteiden moninaisuus näyttää olevan nimenomaan lauseessa esiintyvien adverbialien, etenkin lauseenalkuisen adverbialin *juhlamerkissään* aikaansaama ilmiö. Pelkkä *Paavo Nurmi juoksee* ei sellaisenaan herättäisi samoja tulkintaongelmia. Havaitaan, että lauseeseen kytkeytyvä kehysadverbialia ei aina esittelekään muutoin valmiiksi ymmärrettyjen ja loppuun saakka tulkittujen tilanteiden näyttämöitä vaan voi vaikuttaa lauseytimessä kuvattujen tilanteiden ja niiden osallistujien tulkintaan hyvinkin perusteellisesti. Kehysadverbialia määrää lauseessa etenkin sitä, millaisia implikoituja relaatioita predikaation osallis-

tujien käsitetään saavan varsinaisen predikaation ulkopuolisiin asiointiloihin, ja adverbiaalinen tehtävä lauseen semanttisessa kokonaistulkinnassa näyttää olevan paljon suurempi kuin pelkän näyttämön ilmaiseminen.

Fennistiikan syntaktisessa tutkimusperinteessä adverbiaalia on totuttu pitämään yleisterminä, joka kattaa jokseenkin kaiken sellaisen aineksen, mikä ei muihin kategorioihin sovi. Adverbiaalinen kategorian heterogeenisyyttä lisää se, että adverbiaaleiksi on luettu keskenään syntaktisesti hyvin erilaisia elementtejä — niin verbin, adjektiivin, adverbien kuin koko lauseenkin määritteitä. Uusimmissa suomen kielen lauseopillisissa esityksissä kuva on kuitenkin selkiintynyt sikäli, että adjektiivin ja adverbien määritteet on alettu erottaa adverbiaalisten kategoriasta; samoin verbien pakolliset obliikvisijaiset määritteet on erotettu omaksi ryhmäkseen. Adverbiaaleiksi jäävät näin ollen vain perinteisen kieliopin tuntemat »vapaat» verbin ja lauseen määritteet. Tällä tavoin uudelleen määriteltynä adverbiaalinen kategoria hahmottuu eräänlaiseksi ylimääräisten, optionaalisten lauseenjäsenten luokaksi, johon sisältyvät elementit eroavat käyttäytymiseltään lauseen ytimen jäsenistä eli subjektista, objektista, verbistä ja predikatiivista.

Säännönmukaisuutta rakastavalle syntaktikolle adverbiaali on monessa suhteessa hankala tutkittava, sillä adverbiaalisten syntaktiseen kuvaukseen liittyy monenlaisia ongelmia. Ehkä juuri tästä syystä lingvistikissa syntaksin oppikirjoissa ja teoreettisemmissä kokonaisesityksissä adverbiaaleille omistettu tila jää yleensä vaatimattomaksi verrattuna »tärkeämmille» lauseenjäsenille omistettuun tilaan. Yksi adverbiaalisten syntaktisen analyysin pääongelma on se, että usein ei ole tarjolla mitään kriteeriä sen ratkaisemiseksi, mitä adverbiaali lauseessa määrittää, verbiä vai koko

lausetta, eikä adverbiaalisen pakollisuus tai valinnaisuuskaan ole aina yksiselitteisesti ratkaistavissa. Lisäksi adverbiaalinen sijainti lauseessa on vapaampi kuin lauseytimen jäsenten — adverbiaaleja voidaan esimerkiksi siirtää lauseen sisällä vaikkapa alkuun tai loppuun ilman, että tämä juuri vaikuttaa lauseen hyväksyttävyyteen. Ylipäänsä tekstuaaliset tekijät vaikuttanevat herkimmin juuri adverbiaalisten sijaintiin lauseessa.

Toisaalta adverbiaalinen paikka lauseessa näyttää samalla ohjaavan sen saamaa merkitystulkintaa ja erityisesti sitä semanttista suhdetta, joka adverbiaalilla ymmärretään olevan lauseen muihin elementteihin. Syntaktisissa kuvauksissa tämän on katsottu heijastelevan nimenomaan adverbiaalisen syntaktista funktiota joko koko lauseen tai pelkän verbin määritteenä. Lauseenalkuinen adverbiaali hahmottuu lauseenloppuisesta helpommin lauseen määritteeksi, koska sen käsitetään esittelevän kehyksen, joka kattaa koko kuvattavan tilanteen — vieläpä semanttisesti monipuolisemmassa ja abstraktisemmassa mielessä kuin lauseenloppuosassa esiintyvä vastaava adverbiaali. Otettakoon esimerkiksi lause *Tässä talossa Elmeri osaa venäjää*, jossa alkuadverbiaali ei esitä verbin kuvaaman tilanteen tapahtumapaikkaa (tällöinhän Elmeri osaisi venäjää vain oleskellessaan kyseisessä talossa) vaan abstraktisemmin ymmärrettyä tilaa, johon subjektin tarkoitteen tajutaan kuuluvan: »tämän talon asukkaista Elmeri osaa venäjää». Lauseenloppuisen adverbiaalisen sisältävä *Elmeri osaa venäjää tässä talossa* on selvästi oudompi, koska lauseenloppuisena adverbiaali ei kykene saamaan vastaavaa tulkintaa. Sellainen kannanotto, että kyse olisi vain adverbiaalisten syntaktisesta erosta, pohjautuu siis suoraan semanttisiin tekijöihin: adverbiaalisen semanttinen suhde lauseyttimeen hahmottuu toisenlaiseksi lauseenalkuisena kuin lauseenloppuisena.

▷

»Adverbiaalit eivät ole semanttisessa mielessä verbin argumentteja eivätkä syntaktisessa mielessä täydennyksiä, vaan voivat vapaasti liittyä sopiviin lauseyhteyksiin», kirjoittaa Maria Vilkuna uudessa lauseopin oppikirjassaan. Luonnehdinta korostaa adverbiaalien erikoista asemaa lauseytimen ulkopuolisina elementteinä: ne ikään kuin tulevat jostakin ja liittyvät jo valmiiksi olemassa olevaan lauseeseen. Tästä seuraa, että vapaan adverbiaalin sisältävä lause on aina välttämättä kompleksinen rakenne eikä pelkistetty ydinlause, josta kaikki optionaaliset elementit olisi karsittu pois. Nimenomaan adverbiaaleihin liittyvä erityispiirre on myös se, että niiden määrä lauseessa ei ole rajallinen samassa mielessä kuin esimerkiksi subjektien tai objektien määrä. Yhteen lauseeseenhan ei normaalitapauksissa voida sijoittaa yhtä useampaa subjektia tai objektia, kun taas adverbiaalien määrä lauseessa on vapaa ja voi olla käytännössä hyvinkin suuri.

Tästä syystä kattavuuteen pyrkivä adverbiaalien tutkimus joutuu ottamaan huomioon sellaisia hyvinkin monimutkaisia rakenteita ja erikoistapauksia, joista esimerkiksi subjektiin tai objektiin huomionsa kohdistavan tutkimuksen ei tarvitse lainkaan välittää. Adverbiaalien tutkimuksen rajaaminen pelkästään rakenteeltaan yksinkertaisiin esimerkkeihin olisi aina jossain mielessä mielivaltainen ratkaisu. Adverbiaalien tutkijan on oltava valmis käsittelemään myös monimutkaisia esimerkkejä, joissa esiintyy useiden adverbiaalien kombinaatioita. Sellaiset viimeaikaisesta fennistisestä adverbiaalien tutkimuksesta löytyvät esimerkit kuin *Lähes koko elämänsä Pekka luki vuodessa viikon ajan lehteä tunnin päivässä* tai *Kadulla Ari on kuvitelmissani karjapaimenena Meksikossa* ovat tässä mielessä kuvaavia: ne ovat kompleksisia ja normaalin kielenkäytön näkökulmasta marginaalisia, mutta paljastavat adverbiaalien

käyttäytymisestä jotain sellaista, mitä yksinkertaisia rakenteita tarkastelemalla ei voisi selvittää. Siksi kompleksisten tapaus-ten tutkiminen on kokonaiskuvan saamisen kannalta tärkeää ellei välttämätöntä.

Tämä monimutkaisten esimerkkien huomioonottamisen tarve johtaa helposti myös siihen, että tutkittavat tapaukset ovat merkitykseltään monitulkintaisia aivan eri määrässä kuin yksinkertaiset ydinlauseet, jotka vielä muotoillaan tulkinnaltaan yksiselitteisiksi. Tässä mielessä voisi lähinnä ajatusleikkinä esittää vertauksen, että adverbiaalien tutkija joutuu työssään operoimaan *polyseemisillä lauseilla* ja lauserakenneskeemoilla hiukan samoin kuin leksikaalisen polysemian tutkija operoi polyseemisillä leksikaalisilla yksiköillä. Käytännössä monitulkintaisen lauseen kulloinkin tavoitetulkinta ratkeaa tietysti kontekstista aivan samoin kuin monitulkintaisen sananmuodonkin tulkinta; tämä ei silti tee kummankaan monimerkityksisyyden tutkimuksesta tarpeetonta.

Kompleksisten ja semanttisesti erikoislaatuisten esimerkkilauseiden puolustuspuheenvuoron on esittänyt kognitiivisen semantiikan tutkijoista tunnetuimpiin kuuluva Gilles Fauconnier. Hän kirjoittaa seuraavasti:

Olemme toistuvasti havainneet, että epätavalliset tapaukset paljastavat toiminnassa olevien operaatioiden yleisen luonteen, mutta tavalliset tapaukset eivät, ja että »tavalliset» tapaukset voidaan sitten helposti käsitellä yleisen mekanismin yksinkertaisina edustumina. Sama ei päde käänteisesti: teoriat, jotka on kehitetty fragmenttien perusteella, kattavat harvoin yleisen systeemin, ja — mikä pahinta — ne johtavat aineiston virheelliseen luokitteluun.

Ja toisaalla:

Virheet, vitsit, kirjalliset tehokeinot ja epätyypilliset ilmaukset käyttävät sa-

moja kognitiivisia operaatioita kuin arkikieli, mutta tavoilla jotka korostavat näitä operaatioita ja tekevät niistä helpommin havaittavia. Aineistona niitä voidaan verrata fysiikan laboratoriokokeisiin: ne ovat ilmiöitä, jotka eivät ole suoraan havainnoitavissa normaalioloissa mutta jotka juuri tästä syystä valaisevat ilmiön taustalla olevia periaatteita.

Nykyisistä kielitieteellisistä suuntauksista kognitiivinen semantiikka tuntuukin antavan erityisen hyvät lähtökohdat tila-adverbiaalien tutkimukselle, sillä se kiinnittää erityistä huomiota spatiotemporaalisten suhteiden kielelliseen ilmaisemiseen. Vaikka kognitiivisen semantiikan kuvausmallit eivät olekaan lokalistisia siinä mielessä kuin esimerkiksi 70-luvulla kehittynyt lokalistinen sijakielioppi, niiden lähtökohdissa on mukana erääntyypistä lokalismia, sillä spatiaalisia suhteita pidetään niissä primääreina relaatioina, joihin monet abstraktisemmat suhteet palautuvat. Itse kielisysteemissä tämä näkyy esimerkiksi spatiaalimerkityksisten termien käytön historiallisena laajentumisena muuntyyppisten relaatioiden ilmaisemiseen. Kieliopillisessa kuvauksessa ilmiö taas näkyy ensisijaisesti spatiaalisia suhteita kuvaavien systeemien, kuten hahmopsykologiasta lainatun hahmo/kehys -jaon käyttönä myös muiden kuin lokaalisten suhteiden semantisessa kuvauksessa.

Kognitivistiset mallit olettavat joskus suppeahkon määrän keskeisiä »lähtöpropositioiden» tyyppejä, joihin muunlaiset suhteet kielellisesti palautuvat. Tyypillisimpiä esimerkkejä on konkreettisten, etenkin spatiaalisten ilmausten käyttöalan laajeneminen abstraktisemmille alueille kuten ajan ilmaisemiseen. Kognitiivisen kieliopin kehittäjä Ronald Langacker korostaa, että erityisen keskeinen tyypillisessä relaatioissa on jako näyttämöihin ja osallistujiin: näyttämö

on stabiili ja kattava tila, joka sisältää kuvatussa vuorovaikutuksessa mukana olevat tilanteen osallistajat. Näyttämö itse ei osallistu vuorovaikutukseen, ja sitä ilmaisevat mm. ajan ja paikan lauseadverbiaalit. Voidaan siis sanoa, että kuvattavassa tilanteessa erotetaan kahdenlaisia tekijöitä — ja myös kahdenlaisia suhteita: ensimmäinen suhdetyyppi on interaktiivinen ja dynaaminen ja liittyy kuvattavan tapahtuman osallistujien keskinäiseen vuorovaikutukseen; toinen on lokaalinen ja staattinen ja liittyy tapahtuman ja sen osanottajien sijoittumiseen suhteessa erilaisiin ulottuvuuksiin.

Kognitiivisen kieliopin keskeisiä ajatuksia on se, että tilanteita ei kielennetä objektiivisesti sellaisinaan vaan subjektiivisesti puhujan käsitteellistykseen kautta. Niinpä kuvattavaa tilannetta esittäessään puhuja voi valita siihen erilaisia näkökulmia ja esittää sen valitsemallaan tavalla. Paljon käytetty esimerkki on vastakkaismerkityksisten adpositioiden käyttö: *Kirja on rasian alla* ja *Rasia on kirjan päällä* voivat esitellä saman tilanteen mutta eivät ole merkitykseltään identtiset, sillä ensimmäinen puhuu kirjasta ja käyttää rasiaa kiintopisteenä, johon kirja lokaalisesti suhteutetaan, jälkimmäisessä tilanne on päinvastainen. Adverbiaalien sanajärjestykseen huomiota kiinnittävän tutkimuksen kannalta kiinnostavia ovat Langackerin uusimmassa töissään erottamat ns. »luonnolliset polut» (*natural paths*), jotka ovat »kompleksiseen rakenteeseen kuuluvien elementtien kognitiivisesti luonnollisia järjestyksiä». Polun valinnalla kulloinkin kuvattava tilanne voidaan esitellä lähestyen sitä valitusta näkökulmasta. Liikkeelle lähdetään ns. lähtöpisteestä (*starting point*), jonka näkökulmasta tilanne esitetään. Vaihtoehtoiset luonnolliset polut voivat lisäksi olla keskenään kilpailussa, sillä sama tilanne voidaan esittää eri polkujen kautta. Yksi tärkeä luonnollinen polku on ns. toimintaketju (*action*

chain), jossa elementtien järjestys heijastaa osallistujien välisen kausaalisen suhteen etenemistä. Tyypillinen toimintaketju etenee agentista instrumentin kautta patienttiin. Toimintaketjupolku ei kuitenkaan ole ainoa tilanteen yksittäisestä osanottajasta liikkeelle lähtevä polkutyyppejä; myös tilanteen jotakin osanottajaa luonnehtivat tai sen lokaliteetin ilmaisevat predikaatiot kuuluvat tähän samaan ryhmään, jonka yleisnimenä Langacker käyttää termiä *event-participant path*. Lokaalinen suhde esitetään tästä näkökulmasta esimerkiksi ns. lokaalirakenteessa tyyppiä *Ukko on tuvassa*. Toinen vaihtoehto lokaalisen suhteen esittämiseksi on kuitenkin ns. lokationaalinen polku (*locational path*), jossa lähtökohtana toimii lokaliteetti ja tilannetta lähestytään sen kautta kuten suomen eksistentiaalilauseessa *Tuvassa on ukko*.

Tila-adverbiaalin asema suhteessa luonnollisten polkujen vaihteluun näyttää riippuvan adverbiaalin syntaktisesta funktios- ta. Jos adverbiaali kuuluu lauseen ytimeen (kuten *ukko*-esimerkeissä eksistentiaalilauseessa ja lokaalirakenteessa), sen asema näyttää suoraan määrävän valitun polun: *Ukko on tuvassa* edustaa välttämättä osallistujapolkua, *Tuvassa on ukko* taas lokaatiopolkua. Lokaatiopolku näyttää lisäksi edellyttävän lähtöpisteenä toimivan lokaation autonomisuutta suhteessa lokaatiossa sijaitsevaan olio- on. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että konseptuaalisesti riippuvaisen, ns. sidonnaisen tilan ilmausta ei voida käyttää eksistentiaalilauseen alkuadverbiaalina: lauseella *Elmeri on humalassa* ei ole eksistentiaalista vastaparia *Humalassa on Elmeri*, ja jos jälkimmäinen sanotaan, se on edellisen luennaltaan ei-eksistentiaalinen emfaattinen variantti (*Humalassa on Elmeri eikä Anselmi*). Syntaktisesti tämä näkyy siitäkin, että kieltomuodossa subjekti ei tällöin taivu partitiiviin: sanottaisiin *Humalassa ei ole Elmeri* eikä **Humalassa ei ole*

Elmeriä. Näin lienee siksi, että konseptuaalisesti dependentti 'humalan' tila ei sovel- lu lähtökohdaksi, johon humalassa oleva henkilö esiteltäisiin uutena informaationa. Luonnollisten polkujen näkökulmasta tämä on aivan odotuksenmukaista.

Ongelmallisempi on irrallisen kehysadverbiaalin asema tässä mielessä, sillä kehysadverbiaalin ilmaisemaan tilaan esitel- lään yleensä kokonainen relaatio osallistu- jineen. Vaikka kehysadverbiaali esiintyisi- kin lauseen alussa, sen asema predikaation semanttisena lähtökohtana ei ole niin itses- tään selvä kuin eksistentiaalilauseen al- kuadverbiaalin, sillä sitä seuraakin nyt ydinpredikaation varsinainen topiikki (jon- ka esittelee tyypillisesti lauseen subjekti). Lauseessa, jossa kehysadverbiaali edeltää teemaa, on siis oikeastaan kaksi kandidaat- tia predikaation semanttiseksi lähtöpisteek- si: lokaatio ja yksi tilanteen osallistujista. Impressionistisesti tämän voi muotoilla niin, että vaikkapa lause *Kotona Elmeri keitteli kahvia* ilmaisee jotain sekä siitä, mitä kotona tapahtui, että siitä, mitä Elmeri teki.

Luonnolliset polut ja predikaation läh- tökohdan valinta tarjoavat antoisan näkö- kulman myös kompleksisten, moni- adverbiaalisten lauseiden analyysille. Väitöskir- jani artikkeleissa olen erityisesti pohtinut, kuinka tällaisen lauseen sanajärjestys mää- rää tila-adverbiaalien keskinäistä hallinta- suhdetta. Keskeisimpiä tuloksiani on se, että lauseen alkuun sijoitetun tila-adverbiaalin esittelemä tila hahmotetaan kattavaksi lau- seen loppupuolella esiteltävään nähden, mikäli semanttiset suhteet tämän sallivat. Jos molemmat tilat kuuluvat samaan tyyppiin, kyse on usein suoranaisesta sisälty- vyysuhteesta: *Häkissä makasi rotta pöydällä* on eri asia kuin *Pöydällä makasi rot- ta häkissä*, sillä 'pöydän' ja 'häkin' keski- näinen sisältyvyysuhte hahmottuu niissä eri tavalla. Tyypillisimmillään tällainen

suhde vallitsee juuri kahden paikanilmauksen välillä, sillä sisältyvyysuhteissa spatiaalinen tila on tietysti konseptuaalisesti primaarinen. Joskus vastaava suhde on kuitenkin mahdollinen myös habitiivisilla adverbiaaleilla, esimerkiksi sellaisissa lauseissa kuin *Niillä on kahdella tenavalla astma, Naapurilla oli koiralla pentuja*, tai temporaalisilla adverbiaaleilla kuten lauseissa *Iltapäivällä lapset pelasivat pitkän aikaa jääkiekkoa – Pitkän aikaa lapset pelasivat jääkiekkoa iltpäivällä*.

Jos lauseessa esiteltävät tilat kuuluvat semanttisesti eri tyyppeihin, tällainen hallintasuhde määräytyy perustapauksissa hierarkkisesti sen mukaan, millaisista tilatyypeistä on kyse. Mainituista kolmesta tyypistä — ajan, omistajan ja paikan adverbiaaleista — ajan adverbiaalit ovat hierarkiasa korkein tyyppi ja pyrkivät tuntomerkitömissä tapauksissa hallitsemaan lokaalisia ja habitiivisia adverbiaaleja. Esimerkiksi lauseessa *Iltaisin pojat pelasivat shakkia Turussa* ajanilmaus hallitsee paikanilmausta ja spatiaalinen suhde poikien ja Turun välillä rajataan vallitsevaksi ainoastaan ajanjaksossa 'iltaisin'. Vaihtamalla sanajärjestys sellaiseksi, että paikanilmaus aloittaa lauseen ja ajanilmaus on lopussa, voidaan tämäkin vaikutusalausuhde kuitenkin kääntää päinvastaiseksi: *Turussa pojat pelasivat shakkia iltaisin* käsitetään helposti niin, että Turussa-oleminen on luonteeltaan pysyvää,

esimerkiksi asumista, ja Turussa oleskelu kattaa sekä illat että niiden välille jäävän ajan. Kyse on tässä paikanilmauksen temporaalisesta tulkinnasta: paikan lisäksi sen käsitetään ilmaisevan myös aikaa korostamalla ilmaisemansa spatiaalisen suhteen kestoa, joka ylittää varsinaisen ajanilmauksen ilmaiseman jakson keston. Sen on saatava temporaalinen tulkinta kyetäkseen hallitsemaan vaikutusalausuhde lauseen lopussa esiintyvää varsinaista ajan adverbiaalia.

Luonnollisten polkujen näkökulmasta voidaan nyt katsoa, että tällaiset monilokatiiviset lauseet ottavat alkuadverbiaalinsa eräänlaiseksi semanttiseksi lähtökohdakseen, jonka näkökulmasta predikaatiota lähdetään rakentamaan. Puhuja siis tuo kuulijan tilanteeseen sen kehyksen kautta, jonka alkuadverbiaali asettaa. Kehyksen on oltava semanttisesti tarpeeksi väljä ja joustava, jotta se voisi toimia lähtökohdaksi sille, mitä lauseen loppuosaa predikoi. Sama ei koske lauseenloppuista adverbiaalia, koska sillä ei ole tehtävää predikaation lähtökohdaksi. Sentyypinen erikoistulkinta kuin paikanilmauksen temporaalistuminen joutuu siis ennen kaikkea siitä lausekokonaisuudesta, johon adverbiaali kytkeytyy: vasta lauseen loppuosassa tuleva informaatio nostaa lauseenalkuisen adverbiaalinvirtästä väljästä kehyksestä esille sen piirteen, joka on kulloisessakin semanttisessa ympäristössä relevantti. ■

TUOMAS HUUMO *Lokatiivit lauseen semanttisessa tulkinnassa: Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbiaalinvirtä keskinäiset suhteet suomen kielessä*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 55. Turku 1997.

Suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli, 20014 Turun yliopisto
Sähköposti: thuumo@utu.fi